

Euroopa Keskkonnaagentuur: põhimeetmed biolagunevate jäätmete prügilatesse ladestamise vähendamiseks

Riiklikud strateegiad biolagunevate olmejäätmete prügilatesse ladestatavate koguste vähendamiseks peaksid sisaldama kompleksseid meetmeid, sh jäätmete liigiti kogumist, keskkonnamaksude rakendamist ja tsentraalset kompostimist, samuti turu kindlustamist jäätmetest saadud toodetele, nt kompostile.

See on üks Euroopa Keskkonnaagentuuri värske aruande põhilisi järeldusi. Aruande eesmärgiks on aidata Euroopa riike EL prügiladirektiivi nõuete täitmisel, mille juures üha enam piiratakse prügilatesse ladestatavate biolagunevate olmejäätmete (BLO) hulka.

Aruanne “Biolagunevate olmejäätmete käitlemine Euroopas” võtab kokku kogu Lääne-Euroopas olemasoleva informatsiooni BLO tekke ja käitlemise kohta, samuti kirjeldab mitmesuguseid strateegiaid ja majandushoobasid, mida kasutatakse selleks, et neid jäätmeid prügilatest eemal hoida.

Biolagunevad olmejäätmed hõlmavad kodumajapidamises ja mujal olmes tekkivaid toidujäätmeid, aiapäätmeid, paberi- ja papi-, tekstiili- ja puidujäätmeid ning ka muid bioloogiliselt lagunevaid jäätmeid nagu nt puitmööbel vms.

“Nende riikide ja piirkondade kogemus, kus on õnnestunud vältida suurte BLO koguste ladestamist prügilatesse, osutab väga kindlalt, et kui tahetakse saavutada kõrget BLO prügilatest eemalhoidmise taset, siis tuleb selleks rakendada tervet paketti kompleksseid meetmeid riiklikul tasemel” väidetakse aruandes.

See tähendab, et riigid, kus BLO prügilasseladestamise tase on madal, kasutavad kombinatsioone jäätmete liigiti kogumisest (biolagunevate jäätmeliikide kogumine lahus muudest jäätmevoogudest), termilisest tötlusest (peamiselt põletamise näol), tsentraliseeritud kompostimisest ja jäätmematerjali ringlussevõttust või taaskasutamisest.

Aruanne kinnitab, et võtmeks heade tulemuste saavutamiseks nii jäätmete eemalhoidmisel prügilatest kui ka nende korduskasutuse, ringlussevõtu ja kompostimise valdkonnas näib olevat kogumispunktide laialdane olemasolu jäätmete liigiti kogumiseks koos piisavate võimalustega kokkukogutud materjalide turustamiseks.

Aruandes soovitatakse, et BLO lahutamine muudest jäätmevoogudest juba tekkekohas peaks olema lülitatud üleriigilistesse jäätmestrateegiatesse. Prügilamaksud ja piirangud prügilasse ladestamisel, ka teatud jäätmeliikide põletamine on samuti eduka strateegia komponentideks.

Mõned riigid on juba heaks kiitnud või kavandavad otsest keeldu kogu olmejäätmetes sisalduva biolaguneva fraktsiooni ladestamiseks prügilasse, samal ajal kui teised riigid on sisse viinud maksud, mis tõstavad ladestamistasu, selleks et muuta jäätmete taaskasutusvõimalused majanduslikult ligitõmbavamaks. Optimaalseks lahendiks võiks aruande kohaselt olla üha tugevnevate ladestamispiirangute jõustamine koostöös maksusüsteemiga, mis suurendab ladestamise maksumust sellise määrani, kus prügilasse viimine pole enam majanduslikult tasuv.

Aruanne rõhutab, et edu saavutamiseks riiklike strateegiate rakendamisel on eluliselt vajalik piisava turu loomine ja kujundamine komposti ning muude BLO-st saadud toodete tarvis. Riigid ja piirkonnad, kus tehakse suuri investeeringuid jäätmete liigiti kogumisse, riskivad sellega, et nad võivad tekitada endale uue jäätmeprobleemi, juhul kui kokkukogutud jäätmetele või neist valmistatud toodetele pole kindlat turuväljundit, hoiatab aruanne.

Olemasolevate võimaluste valik prügilatest eemalhoitud BLO töötlemiseks on hetkel suhteliselt piiratud. Kolm peamist võimalust on jäätmete põletamine koos energiakasutusega (käsitletakse eelkõige segaolmeprügi biolagunevat osa), tsentraliseeritud kompostimine (põhiliselt aiajäätmed, vähemal määral ka toidujäätmed) ja jäätmematerjali ringlussevõtt (eelkõige paberi- ja papijäätmed). Uuematel või alles hiljuti väljaarendatud tehnoloogiatel, nagu jäätmete gaasistamine või termolüüs, võib samuti oma osa olla riiklike strateegiate kujundamisel.

Aruanne toob välja vajaduse luua igas riigis süsteem biolagunevate jäätmete seire- ja infojuhtimissüsteem, mis lubaks pidevalt jälgida BLO teket ja käitlemist. Aruanne viitab märkimisväärsetele lünkadele infovoogudes BLO kohta riikide tasandil ning kriipsutab alla üha jätkuvate jõupingutuste tähtsust ühtse jäätmeteabe kogumis- ja aruandlussüsteemi loomisel, “selleks et usaldusväärne info jäätmevoogude kohta oleks normiks, mitte erandiks”.

Aruanne koosneb kolmest osast. Esimesed kaks on pühendatud strateegiatele ja vahenditele, mis võimaldaksid vältida biolagunevate jäätmete ladestamist prügilasse, kolmas osa käsitleb tehnoloogilisi ja turuprobleeme. Kõik kolm osa on kättesaadavad Euroopa Keskkonnaagentuuri veebilehel http://reports.eea.eu.int/topic_report_2001_15/en.

Euroopa Keskkonnaagentuuri pressiteade 22.03.2002.

Lisainfot:

- Biolagunevate jäätmete lagunemine prügilates põhjustab kasvuhoonegaaside ning potentsiaalselt mürgise nõrgvee teket, mis teatud olukorras võib vabaneda ja saastada ümbruskonda.
- Aruande koostas Euroopa Keskkonnaagentuuri Jäätmete teemakeskus (European Topic Centre on Waste ETC/W), praeguse (European Topic Centre on Waste and Material Flows - ETC/WMF) eelkäija. Teemakeskused koondavad keskkonnaalast asjatundmust teatud valdkondades ning kujutavad endast erialaorganisatsioonidest koosnevaid rahvusvahelisi konsortsiume, mis lepingulistel alustel toetavad Euroopa Keskkonnaagentuuri selle tööprogrammi täitmisel. *Jäätmete ja materjalivoogude teemakeskust moodustava konsortsiumi üks kaheksast liikmesasutusest on ka Eesti Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus.*
- Euroopa Nõukogu prügiladirektiiv 1999/31/EÜ nõuab EL liikmesriikidelt prügilatesse ladestatavate biolagunevate olmejäätmetehulkade vähendamist vastavalt järgmisele ajakavale:

- < 16. juuliks 2006.a peab selliste prügilatesse ladestatavate jäätmete hulk vähenema 75% massiprotsendile biolagunevate jäätmete üldkogusest, mis tekkis 1995. aastal või viimasel sellele eelnenud aastal, mille kohta on olemas standardiseeritud Eurostati (Euroopa Komisjoni Statistikaasutus) andmed;
- < 16. juuliks 2009.a peab vähenemine ulatuma 50 massiprotsendini sellest biolagunevate olmejäätmete üldkogusest, mis tekkis 1995. aastal;
- < 16. juuliks 2016.a peab vähenemine ulatuma 35 massiprotsendini sellest biolagunevate olmejäätmete üldkogusest, mis tekkis 1995. aastal.

Liikmesriigid, kes ladestasid prügilatesse 1995. aastal või viimasel sellele eelnenud aastal, mille kohta on olemas standardiseeritud Eurostati andmed, kogutud olmejäätmetest üle 80%, võivad ülaltoodud eesmärkide saavutamist edasi lükata kuni 4 aasta võrra.

Nende eesmärkide saavutamiseks peavad liikmesriigid välja töötama riiklikud strateegiad prügilatesse ladestatavate biolagunevate jäätmete koguse vähendamiseks.

- *Eestis on eelnimetatud prügiladirektiivi nõudeid arvesse võttes keskkonnaministri 26. juuni 2001.a määrusega “Nõuded prügilate rajamiseks, kasutamiseks ja sulgemiseks” kehtestatud järgnevad piirangud biolagunevate jäätmete ladestamisele:
Prügilasse ladestatavate olmejäätmete hulgas ei tohi biolagunevaid jäätmeid olla:*
 - < 1) üle 45 massiprotsendi alates 16. juulist 2010. a;
 - < 2) üle 30 massiprotsendi alates 16. juulist 2013. a;
 - < 3) üle 20 massiprotsendi alates 16. juulist 2020. a.
- Prügiladirektiiv ei anna küll täpset biolagunevate olmejäätmete definitsiooni, kuid aruandes vaadeldakse BLO-na elanikkonnalt regulaarselt kogutava segaolmeprügi biolagunevat fraktsiooni, lisaks sellele liigiti kogutavaid biolagunevaid olmejäätmeid, samuti olmes tekkivate suurjäätmete (mööbel, kodumasinad jms) biolagunevat osa. Tegelikult tähendab see toidujäätmeid, aiapäätmeid, paberi-, papi-, tekstiili-, puidu- ja muid mitmesuguseid biolagunevaid jäätmeid, pluss suuremamahulised esemed nagu puitmööbel.
- **Gaasistamine** on gaasilise kütuse (metaan ja vesinik) tootmine jäätmete kõrgtemperatuurilise termilise töötlemise abil. **Termolüüs** on jäätmete kõrgtemperatuuriline lagundamine, mille juures tekkinud tuhk sulab ja tahkestatakse.

Euroopa Keskkonnaagentuurist

Euroopa Keskkonnaagentuur on Euroopa Liidu ja tema liikmesriikide keskkonnapoliitika väljatöötamiseks vajaliku info põhiliseks allikaks. Agentuuri eesmärgiks on toetada säästvat arengut ning kaasa aidata Euroopa keskkonnaseisundi pidevale ja mõõtmiste teel hinnatud parendamisele selle kaudu, et varustatakse poliitikuid ja avalikkust aktuaalse, sihipärase, asjakohase ja tõese teabega. Euroopa Keskkonnaagentuur on asutatud Euroopa Liidu poolt 1990.a ja tegutseb alates 1994.a Kopenhagenis kui Euroopa keskkonnainfo- ja keskkonnavaatlusvõrgu (EIONET) keskpunkt. EIONET hõlmab ligi 600 asutust üle Euroopa ning niihästi kogub kui ka levitab keskkonnavalaseid andmeid ja muud teavet.

Keskkonnaagentuuril, mis on avatud kõigile tema põhimõtteid jagavatele riikidele, on praegu 29 liiget. Need on 15 Euroopa Liidu liikmesriiki, siis Island, Norra ja Liechtenstein kui Euroopa Majanduspiirkonna (EEA) liikmed ning 11 riiki 13-st Kesk- ja Ida-Euroopast ning Vahemerealalt, kes taotlevad liitumist Euroopa Liiduga – Bulgaaria, Eesti, Küpros, Läti, Leedu, Malta, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia, Tšehhi Vabariik ja Ungari. Nende riikide liikmelisus teeb Euroopa Keskkonnaagentuuri esimeseks Euroopa Liidu organisatsiooniks, kuhu kuuluvad ka kandidaatriigid. Agentuur loodab, et ka kaks ülejäänud kandidaatriiki – Poola ja Türgi – ratifitseerivad oma liitumislepingud juba mõne kuu jooksul. See suurendaks agentuuri liikmeskonda 31 riigini. Kestavad ka läbirääkimised Šveitsiga tema liikmeks astumise osas.

Eesti on Euroopa Keskkonnaagentuuri liige 10. oktoobrist 200, mil Riigikogu ratifitseeris vastava liitumislepingu. Vabariigi Valitsus on määranud Eesti Vabariigi esindajaks Euroopa Keskkonnaagentuuri juhatusse Keskkonnaministeeriumi asekancleri Allan Gromovi ning kontaktasutuseks, kes edastab Eestis hangitud informatsiooni Euroopa Keskkonnaagentuurile ning muudele Euroopa keskkonnainfo- ja keskkonnavaatlusvõrgu kuuluvatele asutustele, Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse.

Veel infot:

Tony Carritt,
Euroopa Keskkonnaagentuuri pressijuht
Telefon: +45 3336 7147; Faks: +45 3336 7198
EEA Infokeskus information.centre@eea.eu.int

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus
Telefon: 6737 577; Faks: 6564 071
Matti Viisimaa
Euroopa Keskkonnaagentuuri Jäätmete teemakeskuse ekspert
Telefon: 6737 575 matti.viisimaa@ic.envir.ee

Keskkonnaministeerium, jäätmeosakond
Helle Haljak
Nõunik
Telefon 6262 863; Faks: 6262 869
Helle.haljak@ekm.envir.ee